

Naturskyddsföreningen
Västerås

Västerås 2024-02-13

Vattenbyggnad i Sverige AB
Miljöutredare Svante Knutsen
svante.knutsen@vattenbyggnad.se
info@vattenbyggnad.se

Återstart av kraftproduktion vid Forsby kraftverk, avgränsningssamråd.
Vattenbyggnad i Sverige AB
Uppdragsnummer: 22182

Naturskyddsföreningen i Västerås har tagit del av *Återstart av kraftproduktion vid Forsby kraftverk, avgränsningssamråd* och lämnar nedanstående synpunkter. Fortsättningsvis förkortas Naturskyddsföreningen i Västerås enbart som Naturskyddsföreningen.

Naturskyddsföreningen anser att alla former av förnybar elproduktion är bra, men man måste överväga dess nytta i relation till dess naturpåverkan. Eftersom vattenkraften har en stor negativ påverkan på de akvatiska ekosystemen måste man överväga nyttan (hur mycket el det kan generera) i relation till skadan (negativ påverkan på det akvatiska ekosystemet). En nyetablering av ett kraftverk vid Forsby innebär att man för lång tid framöver permanentar ett vandringshinder och en damm, vilket otvivelaktigt försämrar möjligheterna för vattendraget att uppnå god ekologisk status, som är ett av Sveriges miljömål.

Nuförtiden ställer den svenska vattenkraften om och nu gäller naturskydd som första mål. Därför kommer Naturskyddsföreningen att besvara den aktuella remissen genom att dela svaret i två områden: kraftverket och fria vandringsvägar.

1. KRAFTVERKET

Det står i samrådsunderlaget att för att motverka fallförlust kommer man att höja skibordströskeln med 30 centimeter. Det innebär att man dämmer in mer av sträckan uppströms dämnet. Det har konsekvenser för djur och växtliv uppströms, förmodligen även för lekströmmarna för fisk.

Inledningsvis skrev vi att vattenkraften har en stor negativ påverkan på de akvatiska ekosystemen och dess nytta måste övervägas i relation till skadan. Det föreslagna kraftverket skulle kunna generera en försumbart mängd el och påverka det akvatiska ekosystemet negativt långt ifrån platsen, både uppströms som nedströms. Den negativa påverkan handlar om

regleringen av vattenflödet, vattenhastigheten och onaturliga passager för fiskar och andra arter.

Ett väl placerat vindkraftverk kan ha mindre negativ påverkan på naturen och kan generera mer el än ett småskaligt vattenkraftverk. Därför anser Naturskyddsföreningen att det inte är gångbar att återuppta elproduktionen i Forsby. Naturskyddsföreningen anser att man borde satsa för att riva ner dämmen vid Forsby och låta Svartån gå tillbaka till sitt historiska vattenflöde.

I forssträckan nedströms Forsby finns ett av de viktigaste asplekområdena i regionen och den föreslagna anläggningen med dess minimitappning och omlopp kommer att påverka detta område negativt. Det bästa för naturen är att öppna fria vandringsvägar på utskov 1 och 2 och eventuellt också på utskov 3.

2. FRIA VANDRINGSVÄGAR

Det står i samrådsunderlaget att "samtidigt förbättra möjligheten till fiskvandring förbi anläggningen". Naturskyddsföreningen anser att det är bra att tänka på fiskvandring, men inte som en kompensation för en skada man gör i åns andra halva. Att föreslå att bygga en slitsränna bredvid kraftverket, just där man kommer att påverka vattenflödet, är absurd (i planen står det på s. 11 att "en större andel vatten än tidigare kommer ledas ut genom utloppskanalen i stället för att släppas i spillfåran").

Dessutom fungerar slitsrännor bättre för starksimmande arter som lax och öring, men inte för asp, särskilt på grund av det varierande vattenflödet (det finns statistik om detta både på länsstyrelserna, Havs- och vattenmyndigheten och Fiskeriverket). Att föreslå bygget av en slitsränna under dessa förhållanden förefaller som orimlig, då trycket av vattnet som passerar kraftverket ger en låg och oregelbunden vattennivå för rännan. Mynningen till slitsrännan placeras enligt underlaget i spillfåran där man kan förmoda att den minsta mängden vatten kommer att gå sett till året. Det är en överhängande risk att fisken följer strömmen och blir stående nedanför turbinen på fel sida av slitsrännan sett till öppningens placering. En slitsränna är alltid sämre än en naturlig passage.

I Svartån har det första vandringshindret från Mälaren, Turbinhuset, fått en faunapassage. Nu under våren 2024 blir klar nästa faunapassage i Falkenbergiska kvarn, vandringshindret nummer två sett från Mälaren. Det tredje vandringshinder, Åkesta kvarn, har rivits nyligen i ett samarbete mellan Västerås stad och Sportfiskarna. I samma anda borde man nu fortsätta med att öppna Forsbydammen. Länsstyrelsen hävdar att Svartån kommer att "kunna bli en viktigt å för Mälarens vandringsbenägna arter efter att ha varit helt stängd för fiskvandring i ett hundratal år". Detta är *att ge ån tillbaka sin historiska karaktär* och inte återupptagandet av vattenkraftselproduktionen (som det står i förslaget). Dammanläggningar utgör en liten del av Svartåns historiska tid ... och tyvärr den mest skadliga tiden.

I förslaget står som något positivt att vattennivån uppströms kvarstår oförändrade, trots att det inte är så, det kommer att höjas med 30 cm. Men även om det var oförändrat är det inte bra. Just den långa lugnflytande sträckan uppströms som Forsbydammen skapade bör man

försöka eliminera, så att Svartån uppströms kan flöda i högre hastighet och det skulle bidra till att flera arter som har varit negativt påverkade länge kan återhämta sig.

Nu har man gjort en utrivning av de gamla fördämningarna i Åkesta kvarn nedanför Forsbydammen för att återskapa en naturlig vandring av flora och fauna. Länsstyrelsen skriver: "Målet är att uppnå helt fria vandringsvägar för fisk i hela Svartåns huvudfåra och i de biflöden som bedöms lämpliga får åtgärder. Detta kommer leda till att miljö kvalitetsnormen och miljömålet Levande sjöar och vattendrag nås i vattendraget. Ett stort antal arter i Mälaren och inom Svartån är beroende av strömmande miljöer för sin överlevnad" (Forsby, Svartån. Länsstyrelsen Västmanland).

Naturskyddsutvecklingen idag är att fler och fler dämmen som inte fyller någon funktion rivs ner för naturens skull. Länsstyrelsen i Västmanland har varit drivande i denna utveckling och det finns många exempel på hur detta har drivits gynnsamt i Västmanland, exempelvis i Hedströmmen, där flera dämmen har rivits ner de senaste åren. Detta har börjat att gynna öringen, som i sin tur gynnar den rödlistade och starkt hotade flodpärlmusslan. I denna utveckling har drivande krafter varit inte bara Länsstyrelsen utan även Sveriges Lantbruksuniversitet SLU, Sportfiskarna och Mälarenergi. Alla dessa aktörer skulle se som mycket positivt om man följde utvecklingen i Hedströmmen.

Naturskyddsföreningen står för naturskydd. Därför anser vi att det inte borde ges tillstånd till att återuppbygga ett kraftverk i Forsby, för att de negativa konsekvenserna är mycket större än de få gynnsamma konsekvenserna. Även den föreslagna fiskepassagen är mindre bra och därför föreslår vi att alla utskov i Forsby dammen öppnas helt i stället. Naturliga passager är alltid mycket bättre än konstgjorda lösningar. Fria vandringsvägar är naturskydd.

o o o o o o o o o o o

Remissyttrandet har sammanställts av arbetsgruppen Stadsplanering
Naturskyddsföreningen i Västerås

Med vänlig hälsning
Moa Olivensjö,
ordförande för Naturskyddsföreningen i Västerås
moaolivensjoo@gmail.com
073-808 44 32